P o s u d e k
na diplomovou práci Michaly Benešové
"Židovská mystika v próze Bruna Schulze"

Posluchačka si zvolila ve své práci závažné a v českém kontextu zatím málo známé téma. Sleduje v díle Bruna Schulze motivy židovské mystiky, a to zvláště kabaly. Nespokojuje se dosavadními poznatky polských badatelů, zejména poněkud jednostrannými závěry Panasovými o eschatologickém pojetí světa, a nabízí další možnou interpretaci Schulzových textů, směřující spíše k prozaikově konceptu světa jako knihy. Pisatelka přitom vychází jak z důkladné četby jednotlivých próz nebo esejistických úvah, tak ze studia rozsáhlé sekundární literatury. Vlastní těžiště svého pojednání však klade do interpretace umělcova "tvoření" světa příběhů a do objasnění kosmogonické roviny obraznosti, oněch počátečních "hlubin", vyvstávajících "před veškerým slovem".

Benešová v celé práci postupuje systematicky. Nejprve v metodologických pasážích vymezuje v návaznosti na Eca a Jausse pojem "četba", na základě prací Hodrové zpřesňuje kategorii "tematický motiv", posléze těží z Curtiova pojetí "toposu". Díky tomuto aparátu může kriticky referovat o polských bádáních a konfrontovat je s pracemi o židovské teologické tradici, s pomocí upřesněných kategorií může interpretovat Schulzovy vypravěčské postupy, nakonec pak vyvozovat z vhodně vybraných citátů možné dílčí významy nebo celkový sjednocující smysl všech Schulzových próz.

Pisatelčiny poznatky by však byly ještě přesvědčivější, kdyby více uplatnila analytický přístup, zamyslela se nad funkcí pozorovaných motivů během explikace delších ukázek. Např. role jména a celého aktu pojmenování vyvstává až v proměňujícím se kontextu (rozšiřující se významy, zástupnost, "dvojakost" aj., s.31). Stejně tak třeba motiv Krokodýlí ulice (s.33) dostává početné konotace až díky variacím. K takovému postupu by ale Benešová potřebovala přesnější rozlišování mezi topoi a symboly, popřípadě archetypy a stereotypy (např. topos bývá i syžetovým postupem, rétorickou figurou aj. - viz Abramowska). Až v takovémto kontextu bylo by možné uvažovat o tom, co je aluze a co parafráze, výpůjčka, přenesení, transpozice aj., nakolik Schulz

transformuje "obsahy" kabalistické tradice a nakolik tvoří svébytnou paralelu této tradice ve fikčním světě "knihy". Větší analytickou přiléhavost všech pozorování by zajistilo také výraznější rozlišování narativních postupů a typů vypravěče (např. hra s "autobiografickým" laděním textu) anebo zapracování známých podob čtenáře jako textové kategorie (explicitní, implicitní, potenciální, ideální aj.).

Nicméně přes dílčí známky jisté nedpracovanosti Benešová předložila čtivé a věcně objevné pojednání zvolené problematiky. Prokázala schopnost samostatného myšlení a citlivé intepretace významově složitých próz a esejů. Nepochybujeme o tom, že bude v práci podobného zaměření pokračovat a dospěje k dalším pozoruhodným závěrům. Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji jako výbornou.

28.5.2007

Doc. PhDr. Petr Poslední, CSc.